

TEKENEN IN HET DONKER

We hebben lange zomeravonden, zitten lekker te tekenen, maar uiteindelijk wordt het donker en je hebt nog steeds geen zin om te stoppen.

Tekenen in het donker, hoe pak je dat aan? We hebben een paar waardevolle tips gekregen van tekenaars die vaker 's avonds tekenen. Opvallend detail: ze zijn allemaal begonnen op een vel wit papier.

In deze editie van **Zo kan het ook** zie je hoe tien urban schetsers met veel plezier en prachtig resultaat tekenen in het donker.

Zo kan het ook.

ANNE
ROSE

Claude We19 uit Straatsburg (Frankrijk) tekent altijd met zwarte inkt; soms verdunt hij die inkt een beetje om een grijsstoon te maken, zoals in de rechter tekening voor de lucht. We zien hier twee prachtige voorbeelden van een stadscene in het donker; links *Place du Château* en rechts *Rue de la Nuée-Bleu*, allebei in Straatsburg. Claude is in beide gevallen begonnen op wit papier. Hij heeft de gebouwen getekend met zwarte inkt, en links heeft hij de lucht pikzwart gemaakt. Rechts was dat niet nodig, omdat we meer licht zien, zoals in de lantaarns en de verlichte etalages. Door dat contrast met de donkere huizen begrijpen we vanzelf hoe donker het op straat is. Wat belangrijk is, in beide tekeningen, zijn de soms kleine vlakjes in de tekening die wit zijn gelaten. Ramen waardoor licht naar buiten komt, hoekjes van de toren die door de maan worden beschenen en zelfs natte plekken op straat die wat licht opvangen. Door die witte stukjes begrijpen we wat we zien. Dat is echt iets om op te letten als je met aquarel of inkt werkt; je papier is snel te vol.

[Flickr](#)

Isabel Carmona Andreau, kunstenaar en docent, woont in Newbury (Verenigd Koninkrijk); ze komt oorspronkelijk uit Madrid (Spanje). Ze vindt het leuk om met een onverwachte situatie om te gaan, zoals hier in Londen, waar ze op de oever van de *South Bank* over de Theems uitkijkt. 'Voor mij moet een tekening rommelig en actueel zijn. Urban schetsen is voor mij het observeren en tekenen van de omgeving om je heen. Ik heb vooral aandacht voor het licht en de kleur, waarbij ik meestal waterverf gebruik om de sfeer te bepalen.' Soms scherpt ze dat aan met inkt of potloodlijnen. Dat is precies wat Isabel hier heeft gedaan: ze heeft haar witte schetsboek genomen en heeft intuïtief deze tekening gemaakt, met weinig kleuren. Het is te donker om details te tekenen; de brug en de gebouwen worden bijna opgenomen in de lucht en de rivier. Dit schetsboek is de gelukkige plek van Isabel, omdat hier de verhalen worden opgeslagen die haar later aan deze avond herinneren. Ze deelt dat plezier graag met anderen. Isabel is bezig met een groter project rondom deze rivier: ze fietst en wandelt langs de Theems van de mondig tot de bron en tekent wat haar aanspreekt.

[Facebook](#)

[Instagram](#)

[Instagram](#)

[Website](#)

Boeken: *Urban Sketching, An artist's guide*; Brighton: *Watercolour Memories*

Eko S. Darmansyah (of Eko Tcetihrca) is onafhankelijk architect en interieurontwerper en woont in Jakarta (Indonesië). Hij tekent vaak echte, bestaande plekken, maar hij maakt ook verzonden decors voor populaire televisieseries en films. Omdat hij architect is, tekent hij ook graag traditionele gebouwen.

Voor deze tekening is Eko begonnen op licht getint papier. De donkere nacht met volle maan, de *Padhang Bulan* sprong hem in het oog. We zien een *Joglo*, een traditioneel Javaans huis, waar binnen het licht brandt en buiten de maan schijnt. Verder is vrijwel alles donker. Niet pikzwart, we zien nog veel nuances. De traptreden van het gebouw worden nog een beetje beschenen door het licht dat van binnen komt. Na afloop heeft Eko met zijn witte stift en kleurpotlood nog een paar lichtpuntjes aangegeven, vooral daar waar de maan een enkel randje oplicht. Ook hier zien we weer: het allerbelangrijkste van een tekening die je maakt van een donkere tekenplek, zijn de spaarzame delen van het papier dat je niet aanraakt. Of alsnog wit maakt.

[Facebook](#)

[Instagram](#)

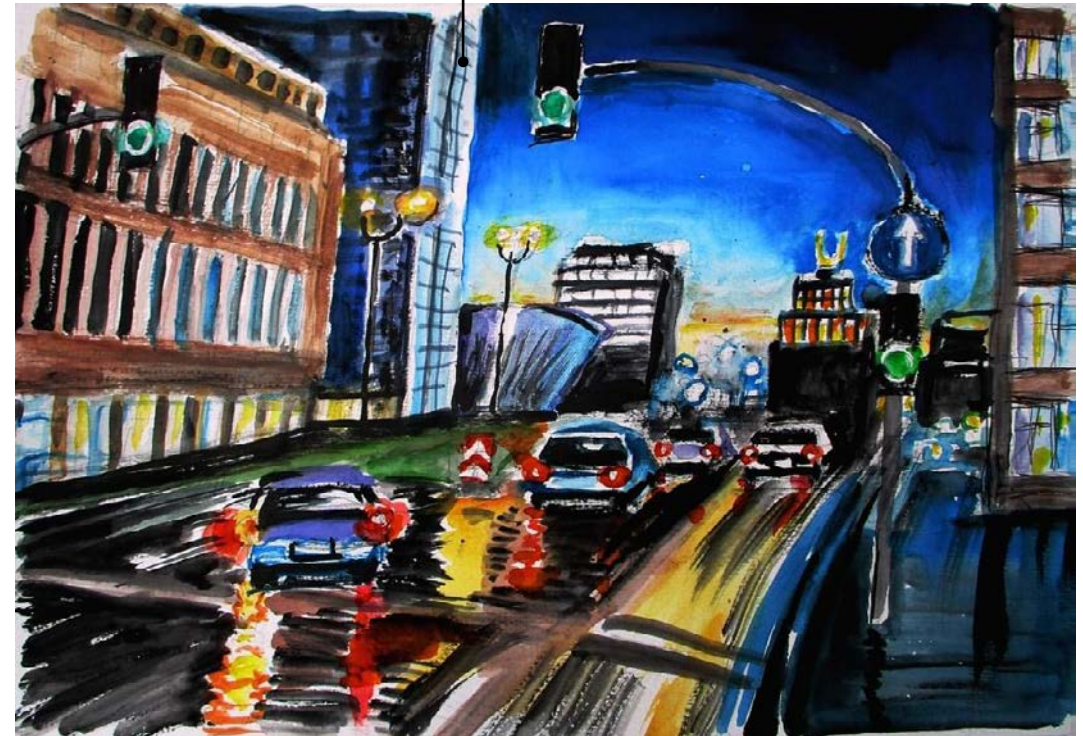
Inhong Park uit Suwon (Zuid-Korea) is heel handig als het om avondtekenen gaat, het gaat haar goed af: ze is een geweldige urban schetser. Ze geeft veel workshops, waardoor ze gelukkig haar enorme kennis en talent kan delen. Deze tekeningen van straatjes in het avondlicht zijn eigenlijk helemaal niet zo donker. Er brandt veel licht: in de lampionnen en er komt licht van de lantaarns en uit de ramen. Juist door al dat licht, is de ruimte waar geen licht op schijnt, heel donker. Ook hier geldt weer: door de lichte en zelfs witte plekken in de tekening zien we hoe donker het op straat is. Allebei de tekeningen zijn gemaakt in smalle straatjes in Shinjuku, Tokio (Japan).

[Instagram](#)
[YouTube](#)

Fritz Angerstein, kunstenaar uit Lünen, een plaats vlak boven Dortmund (Duitsland) was vroeger boekhandelaar en leraar; nu neemt hij de tijd om te tekenen. Hier zien we een straat in Dortmund in het laatste restje avondlicht. De zon gaat in de verte onder, we zien de laatste spootjes van de ondergaande zon. Het regent, dat zien we aan de weerspiegeling van de autolichten in het natte asfalt. Er schijnt nog een beetje licht op de gebouwen door de weerspiegelingen van het asfalt en het licht van de lantaarnpalen. Verder is het donker, heel donker. Fritz heeft dat prachtig weergegeven in deze dynamische tekening.

[Facebook](#)
[Instagram](#)
[Website](#)

Daniele Barillari, architect en urban schetser uit Milaan (Italië) is heel slim te werkt gegaan toen hij dit benzinestation in de donkere avond tekende. Je ziet, hij had maar een paar dingen bij zich: een zwarte penseelpen, een gewone zwarte pen en een waterbrush. De omgeving is aardedonker, het verlichte station lijkt een baken van licht, zelfs zonder gebruik van kleur. Alle lichte delen zijn uitgespaard, er is spaarzaam met grijs tinten gewerkt, de rest is zwart. Zo doe je dat, petje af, Daniele.

[Facebook](#)
[Instagram](#)
[Website](#)

Praveen Ram uit Kozhikode (India) is architecto-nisch visualizer en architect. En enthousiast reiziger en schetser! Een visualizer tekent een gebouw met omgeving, dat nog niet bestaat, als er alleen nog maar een bouwtekening van is. Op die manier kan de opdrachtgever en investeerder er een idee van krijgen hoe het gebouw er later uit gaat zien. Tijdens festivals in Pune and Kozhikode probeerde Praveen eens iets heel anders. Hij liet zijn kleuren thuis en tekende alleen met zwart en wit: het wit van het papier, zwart van de pennen die hij meebracht. Het was een hele uitdaging voor hem, maar achteraf is hij blij dat hij het heeft geprobeerd. Hij is tevreden met het resultaat. Links heeft Praveen een 'gewone' tekening gemaakt en vervolgens de lucht en alles wat door de afscherming van de daken geen licht kon vangen, donker gemaakt. De tekening rechts is ongelooflijk ingewikkeld, vanwege alle lichtsnoeren. Het licht en de delen die het licht vangen, zijn uitgespaard in de zwarte tekening. Verder is alles donker, zelfs de achterkant van de mensen. Het is echt een omgekeerde manier van denken, maar Praveen is daar geweldig in geslaagd.

[Facebook](#)
[Instagram](#)

Pedro Loureiro uit Lissabon (Portugal) zegt: 'Een jeugd vol Lego en zandkastelen leidde me naar de architectuur-opleiding, maar een aantal tienerjaren vol krabbels bracht me ertoe om te illustreren. Ik werk halverwege tussen beide beroepen: als architectuur-illustrator.' Pedro heeft goede tips als het gaat om tekenen in het donker. Begin met een goedkoop schetsboek zodat je geen blokkade hebt en teken alsof je binnen tien seconden weg moet gaan. Dat doet je ontspannen. Als het donker is, zie je minder kleuren, gebruik daarom een beperkt aantal kleuren verf, liefst

maar drie: een donkere, koele kleur voor de schaduwen en de lucht; een lichte warme kleur voor de delen waar licht brandt en een derde kleur voor bijzondere details of hooglichten. Omdat het donker is, zie je niet al te veel details, dus probeer die ook niet te tekenen. Tot slot: laat de lichte delen op je papier wit, zoals de schittering van de lampen en de glanzende oppervlakken.

[Facebook](#)
[Instagram](#)
[Website](#)
[YouTube](#)

'Ik denk dat we na onze tienerjaren het gevoel verliezen dat we kunnen verdwalen in een tekening; het lijkt alsof de tijd schaarser wordt naarmate we ouder worden'

Pedro Loureiro

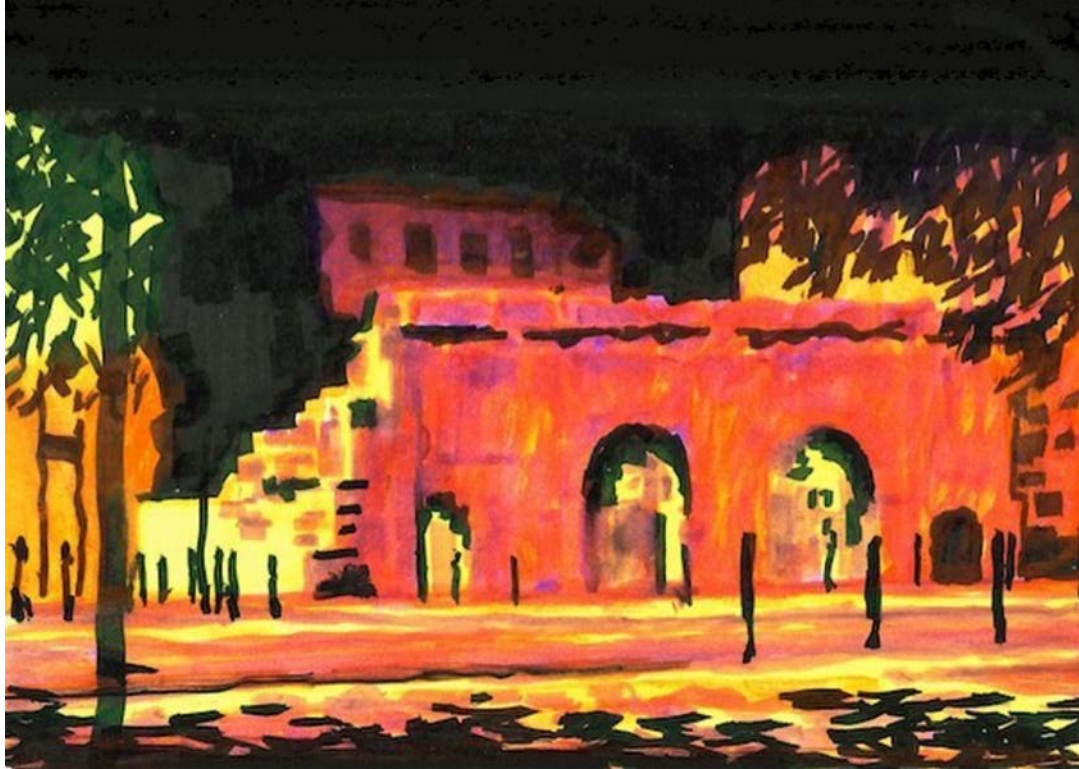
'Tekenen is voor mij een pad, geen doel. Ik schets om mijn vaardigheden te verbeteren'

Pedro Alves

Pedro Alves uit Torre Vedras (Portugal) is een collega van Pedro Loureiro. Ze werken bij hetzelfde bureau, doen hetzelfde werk en het zijn goede vrienden. Ze geven samen wel workshops over tekenen in het donker. Tijdens zo een workshop beginnen ze meestal als het schemerig wordt, zodat je nog wel een beetje kunt zien wat je tekent. Kleuren voegen ze toe als het echt donker is. Pedro is altijd op zoek, hij vindt het niet prettig om altijd in dezelfde stijl te tekenen, hij wil steeds iets nieuws uitproberen. Zijn advies aan andere schetsers: 'Leer de regels om ze daarna te overtreden en niet andersom. En houd het werk van anderen bij, bestudeer hoe ze het doen, wat hun worstelingen waren.' Ook Pedro wijst op het belang van witte delen in je avondschemts; hij heeft daar in dit geval een dekkend witte stift voor gebruikt.

[Facebook](#)
[Instagram](#)
[YouTube](#)

Vincent Andrieu uit Rennes (Frankrijk) is volgens hemzelf een overdreven sportman, maar ook architect. Hij heeft een bijzonder keuze gemaakt, als het om zijn tekenmateriaal gaat: hij gebruikt van die dikke, platte fluormarkers, van Stabilo, je weet wel, die je gebruikt als je een tekst in een boek of op een print wilt markeren. Voor Vincent zijn eigenlijk alle materialen goed, maar met deze stiften werkt hij lekker snel.

Hij kijkt eerst door zijn ooghaan naar het landschap voor hem en deelt dat op in vlakken met duidelijke contrasten. Voor de lichte delen gebruikt hij een lichtgekleurde stift, het hoeft niet de juiste kleur te zijn.

Voor de allerdonkerste delen gebruikt hij vaak zwart, zoals hier bij zijn avondtekening van de *Ponte Auguste* in Nîmes. Voor de tussenkleuren gebruikt hij een beperkt aantal stiften met een stevige kleur, vaak vermengd met een kleur die er dichtbij ligt. Het gevolg zijn tekeningen die baden in het licht. Het is voor Vincent vooral een oefening om te begrijpen hoe contrasten werken, hoe ze op zijn papier weer te geven, en daar vervolgens een kleur bij te zoeken.

Vincent wordt ook wel de *Stabilobaas* genoemd. Het is even overschakelen in je hoofd, maar zeker de moeite van het proberen waard.

[Facebook](#)

[Instagram](#)

[YouTube](#)

'Ik begin met licht omdat ruimte licht is. En de kleur is licht' Vincent Andrieu

AFLEVERING GEMIST?

Heb je afleveringen gemist van **Zo kan het ook?**

Hier kun je alsnog de vorige versies bekijken en downloaden:

- [1. Zo kan het ook: luchten](#)
- [2. Focus: wat wil je tekenen?](#)
- [3. Er staat een boom in de weg](#)
- [4. Kleurpotloden](#)
- [5. Hoezo, perspectief?](#)

[6. Wit is ook een kleur](#)

[7. Teken in de auto](#)

[8. Jasses, het regent](#)

[9. Weinig tijd? Echt waar?](#)

[10. Bomen tekenen](#)

[11. Alleen potlood](#)

[12. Schetsboek vergeten](#)

[13. Perspectief zonder liniaal](#)

[14. De torenspits past niet](#)

[15. De echte kleur. Of niet](#)

[16. Binnen de lijntjes](#)

[17. Tekst in je tekening](#)

[18. Gekleurd papier](#)

[19. Het dak op](#)

[20. Zo saai](#)

[21. Spetteren en klieren](#)

[22. Thumbnails](#)

[23. De kleur van schaduw](#)

[24. Bruggen](#)

[25. Reflectie](#)

[26. Treinstation](#)

[27. Water](#)

Meer inspiratie op [YouTube](#)

- Alvin Mark: Nocturne Painting | [Night Sketch](#) Lighting Tips
- Mateusz Urbanowicz: Late-[night sketching](#)
- Matthew White: How to Paint A [Night Scene](#) in Watercolor
- Tim Wilmot: How to Paint a Beautiful [Night Scene](#) in Watercolor - Perfect for Beginners!

Dit is de laatste editie van **Zo kan het ook**. Bijzondere dank aan Erin Taylor en Nino van Vuuren voor het samenstellen van de Engelse tekst, zodat de deelnemers aan deze blog konden lezen wat er over hen geschreven werd

[ANNE ROSE](#) **ZO KAN HET OOK**

en daarop konden reageren.